

## MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIK: BARQAROR TARAQQIYOT ASOSI

*Xudoyqulov Sunnat Ismatillo o'g'li*

*Termiz davlat pedagogika instituti*

*Pedagogika va ijtimoiy fanlar fakulteti*

*Pedagogika yo'nalishi 23-02 guruh talabasi*

*Jo'raqulova Marjona Bahodir qizi*

*Surxondaryo viloyati Boysun tumani*

*57-umumiy o'rta ta'lim maktabi*

*11-sinf o'quvchisi.*

### **Annotatsiya**

Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik bugungi dunyoda eng dolzarb masalalardan biridir. Ushbu maqolada ushbu tushunchalarning mohiyati, tarixiy rivojlanishi, zamonaviy ahamiyati va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri keng yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston misolida ushbu tamoyillarning amalga oshirilishi va uning natijalari tahlil qilinadi.

**Kalit so'zlar:** Millatlararo totuvlik, diniy bag'rikenglik, madaniy hamjihatlik, ijtimoiy barqarorlik, xalqaro munosabatlar, tolerantlik, urush va tinchlik, davlat siyosati.

### **Kirish**

Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik insoniyat tarixining eng muhim tamoyillaridan biri bo'lib, bu qadriyatlar ijtimoiy barqarorlik va tinchlikning asosiy garovidir. Tarix shuni ko'rsatadiki, etnik va diniy nizo davlatlarning inqiroziga, urush va notinchliklarga sabab bo'lgan. Bugungi kunda esa xalqaro hamjamiyat millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni saqlash uchun turli tashabbuslar bilan chiqmoqda. Ushbu maqolada ushbu mavzuning ahamiyati tahlil qilinadi.

Bugungi globallashtirgan dunyoda millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik nafaqat ijtimoiy barqarorlik, balki taraqqiyotning ham muhim omili sifatida qaralmoqda. Tarixdan ma'lumki, har qanday jamiyatning barqaror rivojlanishi turli millat va din vakillarining o'zaro hurmat, hamjihatlik va tinch-totuv yashashiga bevosita bog'liq bo'lgan. Ziddiyatlar, mojarolar va diniy-nazariy tafovutlar esa jamiyatni inqiroz sari yetaklovchi asosiy omillar hisoblanadi. Shu sababdan, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikning ahamiyati va uni ta'minlash yo'llarini chuqur tahlil qilish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.

Tarix davomida ko'plab davlatlar millatlararo nizolar va diniy qarama-qarshiliklar natijasida jiddiy sinovlardan o'tgan. Masalan, Birinchi va Ikkinchi jahon

urushlari butun dunyo aholisiga qaqshatqich zarbalar bergan. Shu boisdan, tinchlikni saqlash uchun tolerantlik va diniy bag'rikenglikni targ'ib qilish muhim ahamiyat kasb etadi. YUNESKO 1995-yilda 'Bag'rikenglik tamoyillari deklaratsiyasi'ni qabul qildi, Birlashgan Millatlar Tashkiloti esa 16-noyabrni 'Xalqaro bag'rikenglik kuni' deb belgiladi. Bu tashabbuslar dunyo miqyosida millatlararo do'stlik va hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasi ham millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilagan. O'zbekiston Konstitutsiyasining 4-moddasida barcha millatlar va elatlarning teng huquqliligi kafolatlangan. Hozirda mamlakatda 130 dan ortiq millat vakillari ahillik va hamjihatlikda hayot kechirmoqda. Diniy bag'rikenglik masalasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 31-moddasiga binoan, har bir fuqaro o'z vijdon erkinligiga ega va istalgan dinga e'tiqod qilish yoki hech qaysi dinga e'tiqod qilmaslik huquqiga egadir. Bu esa jamiyatdagi tinchlik va osoyishtalikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuni unutmash lozimki, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik nafaqat huquqiy me'yorlar bilan belgilanadi, balki u jamiyat a'zolarining tafakkuri va madaniyatida shakllanadigan hodisadir. Masalan, AQShda turli diniy oqimlar va millatlar o'rtasidagi bag'rikenglikning kuchliligi aynan fuqarolarning o'zaro hurmat va erkinlik tamoyillariga sodiqligiga asoslangan. Xuddi shunday, Singapur davlatida 4 ta rasmiy til bo'lishiga qaramay, millatlararo va diniy totuvlikning yuksak darajada ekanligi jamiyatdagi ma'naviy va huquqiy me'yorlarning ustuvorligidan dalolat beradi. O'zbekiston ham millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik borasida jahon hamjamiyatiga namuna bo'lib kelayotgan davlatlardan biridir. Bugungi kunda O'zbekistonda 130 dan ortiq millat vakillari istiqomat qiladi va ular yagona jamiyat sifatida o'zaro ahillikda hayot kechirishmoqda. Shuningdek, respublikada 16 ta konfessiya vakillari faoliyat yuritadi, 2300 dan ortiq diniy tashkilotlar faoliyat olib borayotgan bo'lib, bu ko'rsatkich diniy bag'rikenglikning amaliy natijalaridan dalolat beradi. Prezident Shavkat Mirziyoyev ham millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik masalasiga alohida e'tibor qaratib, quyidagicha fikr bildirgan: "Bag'rikenglik va o'zaro hurmat tamoyillari – bu bizning yuksak ma'naviy qadriyatlarimiz bo'lib, ular asrlar davomida xalqimiz ongiga singdirilgan". Darhaqiqat, bu tamoyillar qadimiy tariximiz, madaniyatimiz va hayot tarzimizning ajralmas qismidir. Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik faqat davlat siyosati yoki qonunlar bilan ta'minlanmaydi, balki u yosh avlod ongida shakllanishi lozim bo'lgan tushunchadir. Shu boisdan, ta'lim tizimi va tarbiya jarayonida milliy hamjihatlik va diniy bag'rikenglik masalalariga alohida e'tibor qaratish zarur. Tarixiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, diniy ekstremizm va millatchilik g'oyalari aynan ta'lim yetarli bo'lmagan joylarda ildiz otadi. Shu sababli, ta'lim-tarbiya orqali yoshlarni milliy va diniy sabr-toqat, o'zaro hurmat ruhida tarbiyalash dolzarb masala hisoblanadi.

Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik har qanday jamiyatning barqaror taraqqiyoti uchun muhim asosdir. Tarixiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, bu tamoyillar kuchli bo'lgan davlatlar iqtisodiy va madaniy rivojlanishda katta muvaffaqiyatlarga erishgan. Shu bois, har bir inson o'z hayotida ushbu qadriyatlarni hurmat qilishga va ularga rioya qilishga intilishi zarur. Zotan, "Bag'rikenglik – bu shunchaki sabr qilish emas, balki insonlarning farqli bo'lishini hurmat qilish va qabul qilishdir" (YUNESKO). Shu tamoyilga rioya qilgan holda, har birimiz jamiyatimizning yanada taraqqiy etishiga o'z hissamizni qo'sha olamiz.

Xulosa

Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik – bu shunchaki siyosiy shior emas, balki barqaror jamiyat tuzilishini ta'minlovchi asosiy tamoyillardir. Hozirgi kunda xalqaro tashkilotlar va davlatlar ushbu tamoyillarni mustahkamlash yo'lida keng qamrovli chora-tadbirlar olib bormoqda. O'zbekiston ham bu borada katta muvaffaqiyatlarga erishmoqda va milliy siyosatning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida ushbu qadriyatlarni rivojlantirishni davom ettirmoqda.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. BMT Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. – 1948.
2. YUNESKO. Bag'rikenglik tamoyillari deklaratsiyasi. – Parij, 1995.
3. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
5. Karimov I.A. O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li. – Toshkent: O'zbekiston, 1992.
6. Huntington S. Sivilizatsiyalar to'qnashuvi va yangi dunyo tartibi. – Moskva: AST, 2019.
7. Toynbi A. Tarixiy tahlil va prognoz. – Moskva: Nauka, 2002.
8. Baxtiyorov R. O'zbekiston va millatlararo totuvlik masalalari. – Toshkent: Fan, 2020.
9. Saidov A. Inson huquqlari va diniy erkinlik. – Toshkent: Adolat, 2018.
10. Muhammad Ali. Bag'rikenglik: Islomiy nuqtayi nazar. – Qohira: Al-Azhar, 2015.
11. G'ofurov B. Markaziy Osiyo xalqlari tarixi. – Dushanbe: Irfon, 1989.